

ПРОБЛЕМИ ИЗГРАДЊЕ ПРАВНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА

Једна од основних карактеристика развоја савременог друштва је сте нагли пораст броја информација. Овај се пораст информација и повећање њихове сложености нарочито одражава у области права, пре свега зато, што су саме правне норме, — информације односно поруке о начину на који правни субјекти треба да се понашају да би постигли циљеве или избегли примену санкција. Комуникације се шире, број људи се повећава а култура развија, па све већи број људи ступа у правне односе на све већем простору и у све сложенијим ситуацијама. Отуда произилази неколико последица. Рад судова, органа управе и органа и организација — носилаца јавних овлашћења постаје све обимнији и тежи, број се нерешених предмета повећава, а време решавања продужује.

На настале проблеме може се одговорити на два начина: или повећањем броја људи који ће радити на предметима, или увођењем нових метода и техника којима се решавају проблеми тражње релевантних правних информација. Ако пођемо од чињенице да квалитет једне одлуке, пресуде или решења зависи од квалитета и броја правних чињеница односно ширине информационе основице на којој одлука почива, онда је јасно да искуство стечено радом или људско памћење не могу успешно решавати проблеме које сусрећемо. Треба сувише памтити. Класичан начин студије случаја: прегледом нормативних аката, проучавањем јудикатуре и правне литературе која се односи на конкретан предмет о коме се решава — није више довољан: често је спор и непотпун јер нам увек може промаћи неки пропис, нека пресуда, неки чланак, став правног писца, идеја која искрсне путем проучавања страног законодавства.

Савремени аутоматски системи обраде информација по обиму и снази су такви да у својим меморијама могу садржати стотине милиона података који се односе на било које подручје људске делатности. Ти се подаци рачунарским програмима могу довести у међусобну, систематизовану везу и користити, на захтев, у интервалима који су занемарљиви, тренутни. Како је и само право, сем што је скуп правних норми, истовремено и систем информација о понашању и то систематизован и, логичан скуп, очевидно је да је право не само особито погодно за поступак аутоматске обраде, на такав начин да се све информације могу користити на захтев, одмах, по посебним програмима коришћења, него да је и од стра-

тегијског значаја за укупан друштвени развој, па треба што брже, тачније и потпуније да се користи. Јер од њега зависи организовано понашање у друштву које је услов напретка.

Треба разликовати систем правних информација, тј. само право од правног информационог система који можемо одредити као посебни облик система за аутоматску обраду података који служи за прикупљање, анализу, систематизацију, чување, проналажење и распрострањавање информација у области права. Те информације се најчешће састоје од: прописа, јудикатуре и правне литературе.

Особености правног информационог система леже у томе што се, за разлику од информационих система на другим подручјима, нпр. система научно-техничких информација, скупови података од којих се састоји правни информациони систем — услед промена прописа — непрекидно мењају по структури, количини и садржају. Довољно је сетити се промене устава и законодавне активности која након тога следи. Даље, текстови свих прописа подлежу сталној промени које су чешће него промене научних закона у области егзактних наука. Оно што је основни квалитет сваког система информација јесу особине: потпуност обраде подручја, тачност, поузданост, постојаност и квалитет. Стога је ажурирање правног информационог система једнако значајно као и заснивање.

Код пројектовања правног информационог система потребно је имати на уму да је боље постепено развијати систем захватањем појединих правних подручја одређеним редоследом, него ићи одједном на стварање целокупног система у кога механизам уклањања норми које не важе или пресуда које нису више релевантне — није до танчина разрађен. Правни информациони систем у сваком тренутку мора располагати подацима о важећим правним нормама, релевантним пресудама и литератури. У раду правног информационог система непрекидно праћење и уношење промена које настају у праву постаје стални, свакодневни посао као и само прикупљање и „памћење“ информација. Због тога треба начелно при хватању информација које чине садржај будућег информационог система ићи постепено, од стабилнијих подручја права, оних која се спорије мењају, ка оним подручјима права где су промене брже, како би радови на ажурирању били лакши.

Из чега се састоји савремени правни информациони систем? У ужем смислу правни информациони систем се састоји из правних норми, законодавства и општих правних аката, судских пресуда и правне литературе која обрађује поједину област. Цео скуп информација је посебним методима „учитан“, уведен у меморију компјутера. У ширем смислу у правни информациони систем спадају и појмови и стандарди теорије права као и одлуке органа управе. Сем тога, може се обрадити и инострана легислатива и јудикатура, односно правна литература. Најзад, у правни информациони систем се уноси и садржина докумената којима се разјашњавају поједина питања везана за тумачење права. Како је, међутим, тумачење права сложен процес који захтева познавање информација и из других области живота и како правне норме регулишу друштвене односе у различитим областима људске делатности, то се у правном информационом систему могу наћи и систематизоване информације и из

области политике, економије, технике итд. Питање анализе и коришћења тих информација је у савремених система решено повезивањем информационих система међусобно на такав начин да се све потребне информације могу међусобно измењивати и користити и у ситуацијама развијености других информационих система нема потребе да се „ванправне“ информације захватају.

Као што се види, новост није у врсти па ни у обиму информација које треба користити при суђењу у раду органа управе или при научним истраживањима права. Анализу и примену права није могуће замислити без коришћења прописа и података од значаја за решење појединог случаја. Разлика је у методу коришћења, у потпуности, сигурности и, наравно, брзини којом долазимо до информација о пропису који треба применити, пресуди која је донета у сличном случају, начину решавања одређених случајева у иностраним правним системима, резултатима до којих је дошла правна наука. Тешко је одолети притисцима који проистичу из множења нерешених предмета, заостајања у решавању појединих случајева и истовремено, на досадашњи, класичан начин обрадити у конкретном случају све информације. Све то услед честих мењања прописа доводи у питање ефикасност примене нашег знања и нашег искуства, па смо каткад склони импровизацији — или одагању.

Сем тога, превелико практично опеређење утиче на могућност сталног развоја и праћења науке у области права која је све специјализованија, смањује се могућност за синтезу, сагледавање целине ствари, што је један од основних предуслова за примену права без нарушавања етичких принципа који су његова основа.

Правни информациони системи служе за добијање информација на основу којих се може донети нека одлука: пресуда, решење итд., уколико су ти подаци унесени у меморум компјутера, па представљају у суштини проширење нашег „памћења“, директно укључење укупног правничког искуства у процес одлучивања у праву.

Сведоци смо наглог ширења права: попис управних послова града Београда регулисаних прописима обухвата 3600 страница текста (1), број важећих општинских аката управе у нас давно је премашно број од 40.000. Уколико број општинских правних аката Совјетског Савеза 1936. означимо бројком 100%, онда се он удвостручио прво после 8, а затим после 6 година. Темпо прираста се после тога унеколико смањило али њихов број и даље расте (2). Слична су, уз изузетке, и искуства у другим земљама.

Из овога следи закључак да праву прети нека врста „информационог загушења“, што води или враћању на решавање појединих предмета на основу „здравог разума“, начину који припада историји, или увођењу нових метода и техника којима би се људски ум ослободио рутинских, репетитивних послова, готово неограничено повећао капацитет „меморије“.

Изградњом правног информационог система постижу се, сем бржег решавања конкретних предмета, и неки други циљеви: омогућава се си-

(1) Податак из пројекта „Дефинисање управних послова и задатака“ у оквиру рада на изградњи информационог система Београда, 1975.

(2) Гафинова, Шляхов и др. „Правовая кибернетика, Мысль, Москва, 1970, стр. 14.

стематизација правних текстова помоћу које је могуће смањити или избећи појаве неуставности и незаконитости појединих правних аката. Обезбеђује се и прегледност правне материје и лакше откривају правне празнине или појаве нерегулисаности неких друштвених односа. Откривају се узајамне везе између појединих прописа и омогућава праву као систему да у још већој мери послужи јединству акције на изградњи друштва, откривајући противречности и несклад тамо где постоје. Пружа се могућност и лаицима да се користе резултатима рада на различитим подручјима права. Тиме се врши и демократизација и пропаганда социјалистичког права, јер, на захтев, свако може да користи резултате рада правног информационог система.

Посебно је значајно што се у условима располагања правним информацијама и јудикатуром, судија или службено лице може у пуној мери посветити креативном размисљању и о начину примене права при доношењу појединог решења или о правичности поједине пресуде, њеном васпитном дејству, моралним принципима или самоуправном карактеру.

Правни систем је динамичан, атохастички систем подложен брзим променама. Због тога је потребно при његовој изградњи применити резултате сложене системске анализе да би се откриле поједине везе и односи правних норми, правних установа, правних грана и правних области.

Увођење правног информационог система је значајан подухват, скопчан са низом организационих и економских проблема. Пре свега, основа правног информационог система је рачунар, савремено и скупо средство рада. То, пре свега, захтева високе трошкове за набавку одговарајуће опреме. Даље, потребно је решити и кадровске проблеме који су тројаки: прво, организовати екипе стручњака — правника који ће у меморију рачунара уводити поједине елементе правног информационог система: важеће прописе, одређивати делове диспозитива и образложења судских пресуда који ће се уносити у меморију рачунара, припремати изводе из правне литературе који могу да послуже у процесу тумачења и примене права. Све је то скуп дуготрајних и скућих послова који треба да буду високо организовани и непрекидно контролисани, како би се избегла могућност грешке, јер се у класичном систему информисања може грешити чешће: у аутоматизованом систему — грешка се умножава онолико пута колико пута се употреби један податак.

Други скуп кадровских проблема везан је за припрему кадрова који ће радити у евентуалном будућем консултантском центру у оквиру кога треба да делује правни информациони систем. Ту су, сем правника, потребни и систем, аналитичари, програмери и други стручни кадрови који су најчешће дефицитарни. Најзад, потребно је и правнике у пракси припремити за употребу правног информационог система, јер је природно да се у фази увођења наиђе на отпор који не само прати оно што је ново у организацији него је и последица чињенице да треба савладати нека нова знања и навићи се на нешто другачији начин мишљења.

Основни је проблем садржан у цени трошкова за пројектовање, инсталацију и припрему за употребу правног информационог система. Уко-

лико се при пројектовању не води рачуна о цени коштања правног информационог система у целини, онда не постоје довољни разлози за овако сложену и скупу друштвену акцију. Пре него што пређемо на обраду питања везаних за процес пројектовања и изградње правног информационог система, потребно је стога указивати на могућност *негове постепене изградње: обрађивати једну по једну област и уводити је у употребу*, како би се стекла неопходна искуства, припремили кадрови и обезбедио равномеран распоред и повраћај трошкова који се улажу.

Наиме, ако се коришћењем правног информационог система повећа брзина рада судова и органа овлашћених за доношење решења и ако се при томе утроши мање рада а побољша квалитет, онда је јасно да се такав ефекат може и материјално представити као одређена вредност.

Развој правног информационог система

Развој правног информационог система може се поделити у три фазе:

1. Идејно пројектовање правног информационог система
2. Израда главног пројекта
3. Имплементација (постављање) правног информационог система.

Треба, вероватно, размотрити питање склапања међурепубличког договора о организацији и раду на изградњи правног информационог система којом приликом треба именовати посебну стручну радну групу и одредити орган управе који ће бити организациони носилац подухвата. По свему судећи, то треба да буде Секретаријат за правосудје и организацију управе СИВ.

Питање финансирања је веома сложено јер је потребно предвидети ангажовање већих средстава у дужем временском периоду што се једино може постићи ако се средства република и покрајина удруже ⁽³⁾, што се може постићи посебним актом.

Затим треба донети одлуку о оснивању центра за правне информације у оквиру кога треба да се заснује и развије правни информациони систем. Наиме, било би целисходно кад би се правни информациони систем ослањао на већ постојећу организациону јединицу — установу која би посебно неговала проблеме организације и реорганизације правосудја и управе у вези са увођењем процеса аутоматизације и у оквиру које би радили одговарајући стручњаци за организацију, методе и технику. Тако би се научни и истраживачки рад на усавршавању и модернизацији рада правосудја оснивањем правног информационог система повезао са радом на развијању и модернизацији органа правосудја, управе и установа, утичући на унутрашње промене и реорганизацију. Друга варијанта би се могла састојати у томе што би се правни информациони систем развијао самостално а обезбедила уска сарадња са постојећим органима управе, институцијама и установама: секретаријатима за правосудје и

(3) Развојни трошкови за пројект DATUM — Канада износили су 750.000 долара за око 200.000.000 знакова, LEXIS САД око 10.000.000 долара итд. (подаци из мат. о YUSPI-EM) стр. 5.

организацију република и федерације, заводима за јавну управу, одговарајућим институтима (институт за упоредно право, Институт за јавну управу Љубљана, итд.) при чему би постојећи органи требало да предвиде посебне унутрашње организационе јединице са стручњацима одговарајућих профила који би се бавили проблемима реорганизације у условима увођења информационог система.

Како одредити садржај евентуалног будућег правног информационог система Југославије? Шта би он требало да обухвата?

У свету су мишљења о обиму и садржају правних информационих система веома различита.

Према ужем схватању, у правни информациони систем спада легислатива, јудикатура и правна литература одређеног правног система једне земље.

Према ширем схватању, правни информациони систем обухвата: легислативу, јудикатуру и правну литературу једне земље, затим правну статистику (банку података о учиницима кривичних дела, самим кривичним делима, привредним преступима и прекршајима, различите евиденције (земљишне књиге, матичне књиге итд.), затим датотеку метода и програма који служе употреби правног информационог система. Сем тога, правни информациони систем садржи и информације о изворима права у другим земљама и значајне делове иностране јудикатуре односно тематску обраду делова делова иностране правне литературе. Ово је решење прихваћено у СССР (4). Слично су организовани и неки други, правни информациони системи (Легис, САД, Датум Канада итд.).

Сем тога, информације које садржи правни информациони систем могу се груписати и у подсистеме при чему треба организовати:

- подсистем нормативних аката,
- подсистем за правну документацију,
- подсистем научно-правних и правно релевантних информација,
- подсистем за проучавање друштвених појава и проблема,
- подсистем за образовање и усавршавање кадрова у правосуђу и управи,
- подсистем за истраживање метода и техника у управи и правосуђу.

Оваква схватања одговарају широј концепцији правног информационог система.

Као што се види, потребно је истраживањима утврдити оптимални садржај будућег правног информационог система при чему би критерији оптималности били: 1) учесталост употребе захваћених информација, 2) цена коштања, 3) релевантност за органе управе и правосуђа али и релевантност за органе друштвено-политичких заједница и радне организације, 4) могућност једноставне обуке за употребу правног информационог система, 5) утицај на убрзање судског поступка и 6) развој утицаја социјалистичког самоуправног права, његово пропагирање међу грађанима.

(4) Видети: др А. Шебанов, др Р. Шляхов, С. Москвин, редактори „Правовая информация“, „Наука“, Москва, 1974, стр. 17.

Посебан значај стекао би правни информациони систем уколико би био организован на такав начин да податке из система могу да користе и грађани, остварујући приступ аутоматски евидентираној судској пракси и легислативи чиме би се остварио један од основних принципа нашег правосуђа и правног система уопште: принцип јавности рада. У том циљу би при пројектовању правног информационог система било потребно предвидети организовање консултантске службе уместо организације „директног приступа“ по систему самоуслуге. Таква, назовимо је, правна помоћ била би неупоредиво потпунија и бржа у пружању правних савета и тиме правне заштите него систем који имамо сада. Правни информациони систем са непосредним приступом грађана његовим тезаурусима у највећој мери би одговарао самоуправном карактеру нашег права уопште.

У оквиру прве фазе, идејног пројектовања, пре свега, требало би обратити пажњу на идејно решење ових елемената:

- врста, обим, квалитет и намена правног информационог система,
- снимање постојећих и потенцијалних корисника правног информационог система у оснивању,
- одређивање и проналажење извора информација, односно података и докумената,
- прикупљање информација и доношење прописа у вези са организацијом перманентног попуњавања меморије правног информационог система одговарајућим информацијама како би се упростио и појефтинио систем ажурирања (обавезе субјеката права у вези са достављањем информација правном информационом систему),
- избор метода за обраду информација (систем дескриптора, „кључних речи“, систем „луног текста“ итд.),
- избор одговарајуће пратеће опреме и програмске подршке, избор пратећих уређаја (микрофилмотеке, аутоматски штампачи пречишћених законских текстова одмах након доношења измена и допуна итд.),
- методе и средства за селекцију информација,
- индексирање и класификација информација,
- методе и средства за меморирање ванправних и паратправних података и њихову информациону обраду,
- методе и средства за проналажење информација, методе и средства за коришћење информација (припрема датотеке, програма),
- изградња система давања одговора на питања (терминали, њихова локација и број, начин давања одговора итд.),
- средства и методе за организацију приступа грађана правном информационом систему (организација консултантске службе, приступ терминалима под надзором итд.),
- питање организације рада на изградњи информационог система: организациони носилац, локација правног информационог система, начин управљања односно самоуправљања, унутрашња организација правног информационог система, систематизација радних места, начин организовања политичке и стручне контроле над радом правног информационог система,
- пројектовање општег модела правног информационог система,

— одређивање оквирне цене коштања по фазама и динамике финансирања и изградње правног информационог система. Ови су елементи наведени по редоследу њихове вредности.

Сада се налазимо у фази развоја у којој вероватно не треба анализирати да ли уопште треба приступити изградњи правног информационог система. Битно је одредити се за модел који желимо, који омогућава највећи ефекат, најкориснију употребу уложених средстава. Не може се довољно препоручити опрезност, скромност и потреба коришћења светских искустава, како се не би понављале грешке које су други већ учинили. Учење на грешкама које се у нас каткада зове стицање сопственог искуства не би било оправдано, поготово што са изградњом правног информационог система, по нашем мишљењу, не треба журити. Системом „малих корака“ и савесним и темељним радом на пројектовању појединих подручја правног информационог система постићи ћемо неколико истовремених циљева: изградићемо систем постепено, користећи сва расположива искуства, уз улагање релативно подношљивих средстава, упоредо изграђивати кадрове у два правца: специјализоване кадрове који ће опслуживати сам систем и кадрове који раде на радним местима у правосудју, управи и другим органима и установама а непосредно користе услуге правног информационог система. То су, у ствари, готово сви кадрови који се налазе на радним местима на којима се доносе одлуке: пресуде, решења, итд., сем тога, сви они који учествују на њиховој припреми. У том циљу, постепено са појединим деловима фазе имплементације треба спровести широки програм образовања правничких кадрова за употребу правног информационог система путем „блокова учења“ у трајању од 3—7 дана или од 21—30 дана, зависно од тога да ли треба да раде на употреби резултата правног информационог система или треба да брину за попуну и ажурирање правног информационог система.

Брига за кадрове и њихово образовање релативно смањује и отпоре који ће се јавити и открива кадровима у правосудју и управи какве предности има употреба правног информационог система у односу на њихов досадашњи рад. За то је потребно време и кадрови који ће процес образовања моћи да организују и изведу на време. Јер, поставити систем а не користити га било би и скупо и неоправдано, јер би трошкови одржавања самог система у погону морали бити конзумирани његовом употребом од самог настанка.

Овом приликом само указујемо на још неке проблеме које треба решити у фази главног пројекта: да ли треба применити систем захватања пуног текста »full text« или системом дескриптора обрадити релевантне појмове и институте. Даље, јавља се и питање да ли треба организовати специјализовану институцију консултантског карактера преко које би корисници тражили информације или би требало систем организовати на основу директног обраћања, приступа, без стручног посредовања. Светска су искуства различита, а највише успеха имају комбиновани системи који су организовани по систему пуног текста уз субсидијерну употребу специјалних тезаура и комбинација са дескрипторима, ради бржег и потпунијег приступа (ЈУРИС, САД). У Европи се чешће

јавља дескрипторски систем (Италија, римски систем). Међутим, у најновије време јављају се и системи пуног текста (Аустрија, Норвешка) или се примењује комбинација оба система (СР Немачка, СССР) (5).

Треба за сада рећи да би нама, због цене коштања више одговарао систем који би био мешовит (у оквиру њега би били комбиновани систем пуног текста у захватању легислативе, евентуално најзначајнијих елемената јудикатуре и систем дескриптора који би се постепено развијао према захваћеним подручјима појединих грана права. Сем тога, системи који делују на принципу самопослуживања морају имати *hard-wor-sku* подршку високог квалитета што поскупљује правни информациони систем и веома разрађене програме коришћења, што је захтев који је тешко испунити услед недостатка кадрова. Стога је боље предвидети организацију консултатског центра, при чему би постојао само један терминал прикључен на меморију компјутера. Стручњаци консултантског центра би примали питања од корисника писмено, телефоном итд. и одговоре давали на исти начин. Међутим, на ово питање треба причекати са одговором, јер се у свету веома брзо пројектују и постављају и јефтинији терминали и припремају програми који се у целини могу набавити за цену која је само мали део цене плаћене за њихово припремање.

Посебно је значајно питање језика које ћемо употребљавати при изградњи правног информационог система. При томе је могуће гласати за вишејезичност или изградњу на једном језику, што наравно утиче на цену коштања али и релативно сужава круг корисника ако је реч о једном језику. Најзад, правни информациони систем делује преко телефонске мреже, па је потребно проучити ефикасност комуникационог система.

Ово што смо укратко изнели, указује на изузетну сложеност проблема који се јављају при изградњи правног информационог система у Југославији. Стога, пре свега, треба обезбедити јединствено и усклађено деловање свих чинилаца на нивоу Југославије како би се правац акција и ангажовање средстава и стручњака одредио као резултат усаглашавања мишљења свих република и покрајина. У изградњи правног информационог система треба да учествују стручњаци из свих крајева који располажу одговарајућим знањем и способностима, а финансирање треба да се обезбеди сразмерном партиципацијом република и покрајина из одговарајућих средстава која треба предвидети буџетима.

Међутим, у фазама пројектовања и имплементације, организациони носилац треба да буде орган управе, пошто је реч о акцији од значаја за федерацију, онда, пре свега, Секретаријат за правосудје и организацију савезне управе који би организовао све активности на изградњи система и остваривао контролу над радом правног информационог система. Пројекат се може реализовати и радом појединих група стручњака који би обрађивали поједине гране права и припремале, по јединственој методологији материјал за уношење у рачунар. Пројекат треба да буде припремљен у процесу свестране сарадње и измене искустава уз темељно

(5) О овоме види и у др Ловро Штурм „Нека питања функционирања система за тражење правних информација“, Институт за јавну управу у Љубљани, 1974, стр. 3—4.

уознавање иностране праксе у овој области, јер је цена стицања искустава и уознавања метода изградње неупоредиво мања од цене самог правног информационог система односно трошкова који би се могли показати као сувишни.

Тешко је *ad hoc* предвидети трошкове за постављање правног информационог система. У сваком случају реч је о дугорочном задатку и дугорочном ангажовању средстава. Међутим, развијени правни информациони систем утицао би на подизање квалитета нашег правног система, представљао револуционарни захват у правцу његовог усавршавања, нарочито приближавања права радним људима. Стога треба предвидети одређене мере друштвене стратегије како би се његовој изградњи пришло након темељне анализе, са одговорношћу и мером које омогућавају успех.

Проф. др Драгољуб Кавран

РЕЗЮМЕ

Современные юридические информационные системы

Одной из основных характеристик развития современного общества является стремительный рост числа информации. Это увеличение информации и все большая их сложность особенно заметны в области права, что приводит к относительному замедлению ряда активностей — судебных процессов и вынесения административных актов — решений, а также затрудняет следить за юридической литературой.

Для решения наставшей проблемы следовало бы или поручить ее разрешение большому числу людей или же ввести новые методы и технику, с помощью которых разрешаются проблемы нахождения необходимых юридических информации, т.е. ввести современные юридические информационные системы, которые определяем как особый род информационных систем с автоматической обработкой компьютером показаний, служащих для сбора, анализа, систематизации, хранения, выборки и распространения информации из области права. Нужные информации чаще всего состоят из всех положений, регулирующих какую-либо область, судебных решений и юридической литературы.

Особенности юридической информационной системы заключаются в том, что, в отличие от остальных информационных систем, она чаще меняется в структуре, количестве и содержании.

Создание современной юридической информационной системы влияет и на процесс систематизации права и облегчает нахождение нужных материалов, в результате чего уменьшается возможность появления или наличия неконституционных и незаконных положений, делаются более заметными взаимосвязи между отдаленными в прошлом отраслями и областями права. В условиях социализма право становится и более демократическим, а с помощью организованных консультационных центров большее число людей получает возможность пользоваться правом.

Работы по созданию юридической информационной системы начинаются с фазы идейного проектирования, перерастающей в фазу главного проекта, в которой надлежит решить следующие вопросы: пределы обработки юридической информации, порядок организации работ по созданию юридической информационной системы и назначение юридической информационной системы с определением лиц, которые будут пользоваться ею, а также порядок пользования. Рассматривается вопрос выбора метода „полных текстов“ или дескриптивных листов, проектирования подсистем, методов и средств для отбора информации и т.д.

Особое внимание посвящается проблемам кадров и обучения для работы в юридической информационной системе. Автор высказывается за постепенную обработку отдельных областей права и является сторонником осторожности и постепенности в создании системы, полностью используя мировой опыт.

SUMMARY

Modern Legal Information Systems

One of the basic characteristics in the development of the contemporary society is the rapid growth of the number of information. This growth of information and the increase of their complexity is particularly expressed in the field of law. That has been the reason for slowing down of a number of activities: the process of legal proceedings, making of administrative documents and harder access to the legal literature.

To solve these new problems it would be necessary either to employ larger number of people to work on them or to introduce new methods and techniques for searching the relevant legal information. These are contemporary legal information systems defined as particular kind of information systems with automatic data treatment through computers serving for collection, analysis, systematization, storing, locating and diffusion of information in the legal field. Relevant information usually consist of: all regulations in a certain field, judicial practice and legal literature. The particular features of the legal information systems lay in the fact that they change more often in they structure, quantity and contents than other information systems.

The development of contemporary legal information system has its impacts on the process of the legal systematization, provision of its clearness and reduction of the possibilities for making or maintaining unconstitutional or unlawfull regulations, while the mutual connections among the previously distant fields of law become more visible. In the socialist conditions, the law becomes more democratic as more people, through the organized consulting centers, have the possibility to use the law.

The work on the creation of the legal information system starts with the projecting phase which develops into the main project phase where the following questions are to be solved: the size of collection of legal information, the manner of organization of the work on the creation of legal information system, its purpose, designation of the user and manner of use. The question of choice between the »full text« method or the list of descriptions is discussed, as well as the projecting of subsystems, methods and means for the selection of information etc.

Particular attention is payed to the problem of personnel and instruction for the use of legal information system. The author pledges a gradual inclusion of certain legal fields and proposes a caution and successivity in development, together with the full use of world experiences.

RÉSUMÉ

Les systèmes d'informations juridiques contemporains

Une des principales caractéristiques du développement de la société contemporaine est l'accroissement rapide du nombre des informations. Cet accroissement du nombre des informations et l'augmentation de leur complexité se reflètent dans le domaine du droit. Cela a pour conséquence le ralentissement relatif d'une série d'activités: des processus de jugements,

de l'adoption des actes administratifs — de décisions, de suivre avec plus de difficulté la littérature juridique.

Pour qu'on puisse résoudre les problèmes qui ont pris naissance il faudrait soit employer un plus grand nombre de personnes qui se chargeraient de trouver une solution à ces problèmes ou introduire de nouvelles méthodes et techniques par lesquelles sont résolus les problèmes de la recherche des informations juridiques de conséquence, à savoir les systèmes d'informations juridiques contemporains que nous définissons en tant que catégorie spéciale des systèmes d'informations avec l'élaboration automatique des données sur les ordinateurs qui servent à la levée, à l'analyse, à la systématisation, à la conservation, à la découverte et à la diffusion des informations dans le domaine du droit. Les informations de conséquence consistent le plus souvent en toutes prescriptions qui réglementent un domaine, de la judicature et de la littérature juridique. Les particularités du système d'information juridique reposent sur le fait que, à la différence des autres systèmes d'informations, les groupes d'informations changent plus souvent d'après la structure, la quantité et le contenu.

L'édification du système d'informations juridiques contemporain influe aussi sur le processus de la systématisation du droit, la garantie de sa clarté, ce qui amoindrit la possibilité de sa naissance ou du maintien des prescriptions inconstitutionnelles et illégales, d'autre part, les relations mutuelles entre les branches et les domaines du droit qui étaient auparavant assez éloignées deviennent plus évidentes. Dans les conditions du socialisme le droit devient plus démocratique, un plus grand nombre de personnes, par l'intermédiaire des centres de consultation, sont en mesure de tirer profit du droit.

Le travail à l'édification du système d'informations juridiques commence avec la phase de l'établissement du plan idéologique qui se développe en phase de projet principale dans laquelle les questions suivantes doivent être résolues: le volume de l'étendue des informations juridiques, le mode d'organisation du travail à l'édification du système d'informations juridiques et la détermination du système d'informations juridiques avec la détermination des bénéficiaires du mode d'utilisation. La question est traitée du choix de la méthode du «plein texte» ou de la liste du descripteur, l'établissement du projet de sous-système, de la méthode et des moyens pour la sélection des informations etc.

Une attention particulière a été consacrée aux problèmes des cadres et de l'instruction pour l'utilisation du système d'informations juridiques. L'auteur plaide en faveur de la thèse de la maîtrise graduelle de certains domaines du droit et il propose la circonspection et la progressivité dans l'édification, avec le pleine utilisation des expériences acquises mondiales.